CZU: [94 + 323.2](478)″1944/1949″ https://doi.org/10.59295/lrr2024.37

Strategiile sovietice de „deromânizare” în RSS Moldovenească (1944-1949)

Elena NEGRU
INSTITUTUL DE ISTORIE AL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA
0009-0003-8737-6656

Soviet strategies of „deromanization” in the Moldavian SSR (1944-1949). The study analyses the actions of the communist authorities to deconstruct the Romanian identity and create a new national identity for the Moldovan SSR in the first five years after the restoration of the Soviet regime. In concrete terms, the main strategies by which these objectives were implemented are highlighted, as the role of repression and ideological re-education of the population in the register of hate speech against the Romanian regime and „hostile elements”. The institutions of the ideological front will work towards these goals, and political activity will focus on an even stronger campaign of indoctrination of the population. The unstated purpose of these measures is to deprive the local population of the main tools of ethnocultural legitimization, forcing them to accept the idea that they have no past, no cultural memory and that it is the product of Soviet society.

Keywords: Moldavian SSR, national politics, national identity, soviet regime, communism, repression, ideology, propaganda

Problema resovietizării Basarabiei după 1944 ocupă un loc central în preocupările istoriografice, fapt dovedit de multitudinea de lucrări publicate după 1991[1]. Cu toate acestea, aspectul legat de „deromanizare” este mai puțin studiat. Când vorbim despre acest fenomen, ne referim la o politică largă care vizează atât anihilarea, cât și suprimarea anumitor categorii sociale etichetate ca „elemente ostile” noului regim, precum și acțiunile de reeducare ideologică a populației prin propagandă. În paginile următoare, vom încerca să evidenţiem modul în care a fost realizată această politică, în intervalul dat, subliniind principalele strategii de implementare.

[1] Mihai Gribincea. *Basarabia în primii ani de ocupație sovietică, 1944-1950.* Cluj Napoca: Dacia, 1995; Elena Postică. *Rezistența antisovietică în Basarabia.* Chișinău: Știința, 1997; Elena Șișcanu. *Basarabia sub regimul bolșevic 1940-1952.* București: Semne, 1998; Veaceslav Stăvilă. *De la Basarabia românească la Basarabia sovietică, 1939-1940,* F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău: 2000; Anatol Petrencu. *Basarabia în timpul celui de-al doilea război mondial (1939-1945.* Chișinău: Prut Internațional, 2006; Valeriu Pasat. *RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940-1953).* Chișinău: Cartier, 2011; Ioan Popa, Luiza Popa: *Românii, Basarabia și Transnistria*. Ediția a II-a revăzută și completată. Bucureşti: Nora, 2012; Igor Caşu. *Dușmanul de clasă*. Chișinău: Cartier, 2014.

Rolul represiunii

Se ştie că armata împreună cu organele NKVD şi NKGB care alcătuiau „braţul armat" al partidului au fost cele mai puternice instrumente de represiune încă din primele zile ale reocupării Basarabiei, efectuând arestări ale membrilor partidelor politice, ale elitelor intelectuale, culturale, ale membrilor diverselor organizaţiilor şi asociaţii, care nu s-au refugiat odată cu retragerea armatei şi administraţiei româneşti. Ca întruchipare a puterii supreme în teritoriul ocupat, aceste instituţii decideau discreţionar cine trebuia împuşcat, arestat, condamnat sau deposedat de bunurile personale. Tocmai cei care clamau respectarea ordinii şi „legalităţii revoluţionare" săvârşeau cele mai mari ilegalităţi şi abuzuri, iar documentele de arhivă conţin informaţii despre multe astfel de cazuri[2].

În acţiunile lor represive, instituţiile respective nu aveau nicio reţinere, dat fiindcă Basarabia era considerată un teritoriu „inamic", cu mulţi „duşmani", care urmau să fie lichidaţi fără milă. Dintr-o directivă datată 26 mai 1944, semnată de Iosif Mordoveţ şi Mihail Markeev, Comisarul Poporului pentru Securitatea Statului şi, respectiv, Comisarul Poporului al Afacerilor Interne din RSSM, aflăm că ambele structuri de forţă acţionau pentru identificarea şi arestarea „complicilor şi protejaților ocupanților româno-germani, trădătorilor de patrie, polițiștilor, agenților structurilor de informații româno-germane", precum şi a „foştilor militari care au trecut de partea inamicului sau care s-au predat și după care s-au angajat în poliție sau alte organe represive create de ocupanții româno-germani, prefecți sau alți funcționari de nivel înalt ai aparatului administrativ creat de puterea româno-germană, colaboratorilor deschiși și sub acoperire ai organelor de spionaj ale inamicului, persoanelor din rândul primarilor rurali"[3].

La 22 iunie 1944, prim-secretarul CC al PC(b)M, Nikita Salogor, într-o notă adresată secretarului CC (b) din toată Uniunea, Gheorghi Malenkov, semnala că structurile de forţă au reprimat mai mulţi reprezentanţi ai diverselor organizaţii şi partide politice, care au activat nu numai în Basarabia, dar şi pe teritoriul raioanelor din stânga Nistrului în 1941-1944. Printre acestea se numărau persoane, care refuzau să recunoască regimul sovietic, angajându-se în acţiuni de nesupunere şi luptă de rezistenţă. Asemenea fenomene au fost depistate într-un şir de sate din raioanele Soroca şi Călăraşi. În satul Mândâc din raionul Târnova au fost descoperite circa 30 de familii de ţărani înstăriţi, etichetaţi „chiaburi" şi mai mulţi foşti membri ai unor partide „burgheze" româneşti: „6 cuzişti, 3 gardişti, 15 membri ai diverselor partide (liberali, ţărănişti), 15 reprezentanţi ai unor organizaţii anisovietice". „Cuziştii şi gardiştii" erau învinuiţi de sabotarea acţiunilor de predare de către ţărani a cotelor obligatorii de cereale şi produse alimentare la stat. Satul Ochiul Alb din judeţul Bălţi era considerat de autorităţile comuniste unul dintre centrele partidului cuzist din mediul rural al zonei de nord a Basarabiei. O mare parte dintre săteni au fost acuzaţi de „antisovietism", pentru că se opuneau sistemului de colectare a produselor agricole şi obligaţiunii de a le preda statului. În

[2] *Direcția Arhiva Organizațiilor Social-Politice a Agenției Naționale a Arhivelor din Republica Moldova* (în continuare *ANA A. F-51*). Inv. 2. Dosar 8, f. 145.

[3] Alexandru Malacenco. *Conlucrarea NKGB și NKVD în RSS Moldovenească (1944)*. În: Akademos. 2018. Nr. 4, p. 92.

nota informativă menţiontă mai sus se sublinia că „la 24 mai 1944, jumătate din bărbaţii, femeile şi copiii (satului Ochiul Alb – n.n.) au venit la sovietul sătesc şi au cerut eliberarea de cotele obligatorii la cereale şi alimente", creând haos. Refuzul autorităţilor de a răspunde acestor cereri i-a exasperat pe ţărani, aşa că „femeile au început să plângă, iar bărbaţii – să-i înjure pe activişti". Preşedintele sovietului sătesc, Şchiopu, a fost acuzat de către reprezentanţii conducerii de partid din raion că i-a favorizat pe „culaci" pentru eliberarea de cotele obligatorii, punând presiune pe ţăranii mijlocaşi şi săraci. Pentru acţiunile de „discreditare a puterii sovietice", adică de „antisovietism", acesta din urmă a fost arestat. În mod similar, o oarecare locuitoare Creţu din acelaşi sat, a fost arestată pe motiv că a refuzat să dea cereale şi alte produse alimentare la stat declarând că pământul l-a primit „de la români şi nemţi şi nu este obligată să dea pâinea puterii sovietice"[4].

Plenara a III-a a CC al PC(b)M, din 25-27 iunie 1944, a discutat priorităţile lucrului politic „pentru lichidarea consecinţelor dominaţiei regimului germano-român", indicând sarcinile instituţiilor represive. Tihon Konstantinov, preşedintele Consiliului de Miniştri al RSSM, a ridicat această problemă, subliniind că existenţa unui număr mare de organizaţii „contrarevoluţionare şi a agenturii fasciste" impune necesitatea „sporirii vigilenţei şi desfăşurării unei lupte necruţătoare cu elementele ostile"[5]. Adjunctul şefului Direcţiei politice a Frontului 2 ucrainean, V. Grişaev s-a referit la aportul armatei în „eliberarea la începutul lunii martie a unei părţi considerabile a Moldovei Sovietice – parte sfântă şi integrantă a Uniunii Sovietice". În acest context, el a menţionat că „organele noastre politice (ale Frontului 2 ucrainean - n.n.) au făcut nu puţin pentru restabilirea organelor de partid şi sovietice pe teritoriul Moldovei Sovietice eliberat de duşmani" şi că populaţia „acordă ajutorul pentru prinderea agenturii ostile"[6]. La rândul său, procurorul RSSM, S. Doncenko, a afirmat că lucrul procuraturii, judecătoriei „trebuie să fie orientat pentru a lovi inamicul rapid şi precis", subliniind că sarcina instituţiilor represive, a organelor de informaţii sovietice este de a conlucra cu partidul pentru distrugerea tuturor elementelor „ostile" [7].

De aceeaşi părere era şi Comisarul Poporului pentru Afaceri Interne din RSSM, Mihail Markeev, care a reiterat, în cadrul adunării de partid din 7 iulie 1944, că organele NKVD „trebuie să joace un rol deosebit în restabilirea puterii sovietice şi a dictaturii proletariatului pe teritoriul Moldovei eliberat de ocupanţi", sugerând că atingerea acestor obiective va necesita un mare efort.

Într-un extras dintr-o notă de informare a Comisarului Poporului pentru Securitatea Statului al RSSM, Iosif Mordoveţ, din 2 septembrie 1944, se menţiona că în Basarabia au existat mai multe organizaţii naţionale româneşti, care au desfăşurat activitate „antisovietică" , precum „Fundaţia Regele Carol", „Asociaţia Corpului Didactic", „Asociaţia Tineretului Creştin", „Asociaţia Femeilor Creştine", „Societaea Muncă şi Lumină". Potrivit lui Mordoveţ, organele NKGB au identificat şi arestat mai multe persoane din aceste organizaţii la Chişinău. El a subliniat, de

[4] *ANA A.F- 51*. Inv. 2. D 73, ff. 8-9.
[5] *Ibidem*. D. 2, f. 33
[6] *Ibidem,* f. 118.
[7] *Ibidem*, f. 234.

asemenea, că instituția pe care o conducea „a arestat o serie întreagă de agenţi ai serviciului de contrainformaţii al inamicului, complici activi şi membri ai organizaţiilor naţionaliste" şi „sunt în curs de desfăşurare acţiuni de descoperire a activităţilor acestor organisme şi formaţiuni ostile în scopul identificării şi reprimării tuturor celor implicaţi"[8].

Campania de distrugere a culacilor și „naționalismului moldo-român" a primit un impuls considerabil odată cu adoptarea hotărârii CC al PC(b) din toată Uniunea din 28 februarie 1945 „Despre starea și măsurile de îmbunătățire a muncii politice în rândul populației din RSSM". Documentul a relevat „lacune și erori" în organizarea activității politice în RSSM și a stabilit măsuri concrete pentru depistarea și reprimarea celor care „împiedicau mersul înainte".

Plenara a V-a a CC al PC(b)M din 20-23 mai 1945 a discutat această hotărâre, considerată de liderii PC(b)M drept „program de luptă în activitatea de consolidare a influenței politice la sat, în educația ideologică a oamenilor muncii, în demascarea purtătorilor ideologiei dușmănoase antisovietice a naționaliștilor moldo-români ca dușmani de moarte ai poporului moldovenesc"[9]. Nikita Salogor, prim-secretar al CC al PC(b)M, a evidențiat în raportul său „Cu privire la starea și măsurile de îmbunătățire a muncii politice în rândurile populației RSSM" principalele categorii care erau circumscrise noțiunii de „naționaliști moldo-români", menționnând „culacii, funcționarii români rămași în Basarabia și alte elemente capitaliste, reprezentanții intelectualității burgheze și mic burgheze ostili puterii sovietice". În acest context, el a declarat: „Trebuie să luptăm cu hotărâre împotriva complacerii și orbirii care există printre comuniști. Trebuie să luptăm fără milă cu naționaliștii moldo-români, cu culăcimea contrarevoluționară și diferiți acoliți, cu partidele și organizațiile politice existente aici, cu toate elementele antisovietice care desfășoară activități subversive împotriva măsurilor puterii sovietice"[10].

Identificarea persoanelor indizerabile și a „dușmanilor de clasă" a fost o sarcină crucială în perioada următoare. Ședința Biroului CC al PC(b) din 24-25 septembrie 1945 a discutat „despre starea lucrului politic de partid în raioanele de frontieră", indicând acțiunile care trebuie întreprinse pentru epurarea sovietelor din sat de elemente de clasă străine și ostile puterii sovietice". Astfel, comitetele raionale de partid erau obligate să identifice toate aceste persoane, iar Comisarii Poporului pentru Securitatea Statului și al Afacerilor Interne – Iosif Mordoveț și Nihail Markeev– „să accelereze soluționarea problemei curățării zonelor de frontieră de persoanele ostile puterii sovietice"[11].

Autoritățile sovietice considerau că sovietele sătești erau populate cu „naționaliști", „chiaburi", care trebuiau înlăturați de la conducere și înlocuiți cu „fii și fiice devotate patriei sovietice". Secretarul CC al PC(b)M pentru cadre, I. Zîkov, informa într-un raport din 20 august 1946, că organele de partid și sovietice „au făcut un lucru imens pentru epurarea sovietelor sătești de elementele străine de clasă, fortificându-le cu cadrele cele mai devotate puterii sovietice din rândul țăra-

[8] *ANA A.F- 51*. Inv. 2. D. 45, ff. 14-15.
[9] *Ibidem*. Inv. 3. D. 7, f. 1.
[10] *Ibidem*, f. 13.
[11] *Ibidem*. D. 26, f. 235.

nilor"[12]. Din același raport aflăm că numai pe parcursul a opt luni ale anului 1946 au fost scoși din funcții 64 de președinți și 44 de secretari ai sovietelor sătești din RSSM[13].

N. Koval, prim-secretarul CC al PC(b)M, atenţiona la Plenara a VI-a din 11-13 noiembrie 1946 că sarcina autorităţilor de partid judeţene, raionale era de a atrage în activitatea sovietelor săteşti „pe cei mai devotaţi oameni ai Patriei sovietice, în primul rând, ţăranii săraci, care au primit pământ în timpul puterii sovietice". În acelaşi timp, autoritățile au răspândit din ce în ce mai mult naraţiunea despre înăsprirea luptei de clasă în sate, care a fost folosită ca pretext pentru identificarea, demascarea și includerea în listele negre a așa-numitelor „elemente ostile", care urmau să fie supuse represiunii. În altă ordine de idei, propagandiştii sovietici considerau că în satele din Basarabia exista „un teren extrem de favorabil pentru agitaţia antisovietică", din cauza faptului că în multe localităţi au rămas rudele sau apropiaţii celor refugiaţi în România. Aceste persoane erau considerate „adevărate focare de diverse zvonuri antisovietice"[14]. De aceea, a fost lansată o campanie de înregistrare şi contabilizare a tuturor persoanelor reprimate de autorităţile române, de îndoctrinare a lor în mod regulat, dar şi de monitorizare a familiilor ai căror membri s-au refugiat în România.

În toamna anului 1948, în contextul dezvoltării nesatisfăcătoare a ritmurilor colectivizării în RSSM, instituțiile de represiune sovietice își intensifică eforturile de reperare și anihilare a „acțiunilor dușmănoase", mai ales printre locuitorii satelor din RSSM. Pe 12 octombrie 1948, F. Tutuşkin, ministrul afacerilor interne al RSSM, expedia ministrului de interne al URSS, S. Kruglov o notă în care, după o descriere a cazurilor de creştere a manifestărilor „antisovietice" a „chiaburimii" pe parcursul „ultimilor doi ani şi jumătate", cerea aprobarea unei decizii privind deportarea acestei categorii sociale din RSSM. Potrivit ministrului de interne al RSSM, eradicarea „activităţii antisovietice subversive a culacilor" constituia o acţiune de importanţă majoră de care depindea îndeplinirea „cu succes a planului economic de transformare socialistă a agriculturii RSS Moldoveneşti". Conform estimărilor sale, în RSSM se numărau, în total, circa 15 mii de gospodării culăceşti, dar, având în vedere că organizarea unei acţiuni de deportare de asemenea anvergură nu era uşor de realizat, propunea deportarea în regiunile îndepărtate ale URSS a celei mai „dușmănoase şi mai puternice din punct de vedere economic părţi ale culăcimii", care constituia, conform estimărilor sale, circa 5 mii de persoane [15].

În perioada 2 -4 noiembrie 1948 a avut loc Plenara a XVII-a a CC al PC(b)M, care a discutat sus-numita hotărâre, adoptată la Moscova pe 28 octombrie 1948, stabilind principalele obiective ale organizației de partid din RSSM în accelerarea „construcției colhoznice". În cuvântările lor, atât N. Koval, prim-secretarul PC(b)M, cât şi V. Ivanov, președintele Biroului CC al PC(b) din toată Uniunea pentru RSSM, au subliniat importanța acestui document, care dădea un nou impuls

[12] *ANA A.F-51*. Inv. 4. D. 79, f. 12.
[13] *Ibidem*.
[14] *Ibidem*. Inv. 2. D. 49, f. 4.
[15] Valeriu Pasat. *Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldoveneşti.1940-1950.* Moscova, ROSSPEN, 2006, pp. 226-227.

acţiunii de colectivizare şi, prin extensie, luptei împotriva „culacilor" şi elementelor „burghezo-naţionaliste". Hotărârea adoptată la plenară cerea organelor de partid „să epureze imediat colhozurile de chiaburi" şi să mobilizeze activul sătesc în „lupta împotriva elementelor culăceşti naţionaliste"[16]. Astfel, Plenara în cauză, prin prevederile sale, redimensiona ura în baza principiului de clasă, divizând şi mai mult populaţia rurală conform dihotomiei „buni" şi „răi", „fii devotaţi" şi „duşmani" ai puterii sovietice. Din acest punct de vedere putem considera că sfârşitul anului 1948 a fost începutul apogeului discursului instigator la ură şi al acţiunilor de anihilare a locuitorilor mediului rural din RSSM, etichetaţi drept „culaci". Aceşti „culaci", în ochii autorităţilor sovietice, combină caracteristicile duşmanilor poporului de „elemente sociale străine" şi „antisovietici".

Nu încape nicio îndoială că încadrarea unor grupuri de oameni în categoria „culacilor" sau „chiaburilor" a fost o acţiune arbitrară a autorităţilor sovietice. De obicei, ideologia bolşevică utiliza aceşti termeni cu referire la ţăranii înstăriţi, care erau asimilaţi cu „duşmanii poporului" sau cu „exploatatorii". În RSSM, termenul de „culac" avea şi o altă conotaţie suplimentară faţă de cele cunoscute, desemnând pe toţi cei care erau ataşaţi de tradiţiile şi valorile tradiţionale şi, de obicei, etichetaţi drept „naţionalişti".

Congresul II al PC (b)M, din 5-8 februarie 1949, constituie un nou episod în amplificarea discursului de ură și pregătirea implicită pentru operaţiunea ideologică şi politică de deportare din 5-6 iulie. Prim-secretarul PC(b)M, N. Koval, a subliniat că „faptele activităţilor ostile nu primesc întotdeauna evaluarea politică adecvată şi sunt tratate ca fenomene obişnuite, iar vinovaţii nu sunt traşi la răspundere ca elemente duşmănoase de clasă". În acelaşi context, el a remarcat că „politica de limitare a gospodăriilor culăceşti, impozitarea financiară şi rechiziţiile de produse agricole nu sunt întotdeauna utilizate în mod corespunzător pentru a presa culacii, normele actuale de impozitare a gospodăriilor culăceşti în baza rentabilităţii sunt subestimate". În acest sens, a propus revizuirea normelor existente de impozitare pentru a le majora. El a explicat, de asemenea, linia strategică a luptei împotriva ţăranilor care erau reticenţi faţă de colectivizare şi a chemat activiştii de partid să iniţieze „bătălia decisivă şi necruţătoare". „Trebuie să ne angajăm cu o şi mai mare determinare în lupta nemiloasă împotriva elementelor culăceşti şi naţionaliste. Cu cât mai hotărâtă va fi această luptă, cu atât mai reuşită şi rapidă va fi construcţia colhoznică. Sarcina organizaţiei de partid este de a stimula sărăcimea, de a mobiliza ţăranii mijlocaşi în jurul acesteia din urmă şi de a învinge rezistenţa culăcimii şi a altor elemente duşmănoase"[17]. Un rol important în această strategie era atribuită acţiunilor de propagandă şi agitaţie prin intermediul cărora ţăranii săraci şi mijlocaşi trebuiau educaţi în spiritul intransigenţei faţă de culaci şi naţionalişti, a devotamentului faţă de „patria sovietică", patriotismului şi mândriei „naţionale sovietice"[18].

[16] *ANA A.F-51*. Inv.7. D. 22, f. 273.
[17] *ANA A.F-51*. Inv. 8. D. 3, f. 38.
[18] *Ibidem*, f. 87.

Reconversia ideologică şi remodelarea psihologiei oamenilor

Pentru a facilita activitatea de propagandă, la 21 mai 1944, CC al PC(b)M a adoptat hotărârea „Cu privire la reluarea editării ziarelor judeţene şi raionale pe teritoriul eliberat al RSS Moldoveneşti", dispunând restabilirea publicaţiilor „Moldova Socialistă" şi „Comsomolistul Moldovei", moştenite în 1940 de la fosta RASSM, redenumindu-le în „Moldova Sovietică" şi, respectiv, „Tineretul Moldovei". Având în vedere faptul că populaţia nu cunoştea alfabetul rus, autorităţile au permis, temporar, editarea ziarului „Moldova Sovietică" cu caractere latine. În cazul ziarului „Tineretul Moldovei", din tirajul total de 15.000 de exemplare, 5.000 de exemplare urmau să fie publicate cu caractere ruseşti, iar 10.000 – cu caractere latine[19]. De asemenea, s-a solicitat trimiterea în RSSM a unui număr de circa 600 de cadre didactice pentru învăţământul general şi circa 30 de cadre didactice universitare, precum şi 630 de cadre de ingineri şi tehnicieni cu studii superioare şi medii incomplete pentru diverse funcţii în ministere şi întreprinderi[20].

Un adevărat „program de luptă" în acţiunea de reeducare şi îndoctrinare a populaţiei a fost hotărârea CC al PC(b) din toată Uniunea „Cu privire la măsurile de îmbunătăţire a muncii politice de masă şi culturale şi restabilirea instituţiilor de învăţământ şi de ocrotire a sănătăţii în raioanele RSS Moldoveneşti eliberate de sub ocupanţii germano-români" din 14 iunie 1944. Acest document a indicat obiectivele principale în domeniul muncii propagandistice şi strategiile de activitate ale instituţiilor politice, autorităţilor locale, instituţiilor de cultură şi învăţământ în ştergerea memoriei istorice, resetarea gândirii şi modelarea comportamentelor oamenilor. Hotărârea menţiona: „Având în vedere că populaţia raioanelor eliberate ale Moldovei a trăit sub ocupaţia germano-română, a experimentat efectele propagandei fasciste false şi a fost lipsită de informaţia sovietică veritabilă, a obliga CC al PC(b)M, comitetele judeţene, raionale şi orăşeneşti de partid să desfăşoare pe larg lucrul politic de partid în rândurile populaţiei din localităţile urbane şi rurale, acordând o mare atenţie în acest sens dirijării ziarelor, care sunt chemate să fie principalele centre ale lucrului politic în mase. În cadrul muncii de propagandă şi agitaţie a CC al PC(b)M, comitetelor judeţene, raionale şi orăşeneşti de partid este necesar să se folosească pe larg faptele crimelor sângeroase ale ocupanţilor germano-români împotriva popoarelor sovietice [...]"[21].

Plenara a III-a a CC al PC(b)M din 25-27 iunie 1944 a discutat această hotărâre, trasând sarcini concrete pentru realizarea ei. În instrucţiunile primite de la Moscova s-a arătat că „eliminarea cu succes a consecinţelor ocupaţiei germano-române şi restaurarea economiei naţionale depind de desfăşurarea lucrului politic, organizatorico-economic şi de educaţie în masă în rândurile tuturor categoriilor de populaţie"[22]. În cuvântarea sa, Fiodor Brovko, preşedintele Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, a explicat cum trebuia organizată şi desfăşurată propaganda, subliniind că populaţia din „raioanele eliberate ale Moldovei a trăit un timp îndelungat în condiţiile ocupaţiei germano-române şi a fost supusă educaţiei şi pro-

[19] *Ibidem*. Inv. 2. D. 8, ff. 141-142.
[20] *Ibidem,* ff. 107-108.
[21] *ANA A.F- 51*. Inv. 2. D. 2, f. 279.
[22] *Ibidem*. D. 8, f. 96.

pagandei fasciste în spirit dușmănos, fiind lipsită de informaţia sovietică corectă, iar CC al PC(b) al URSS cere o schimbare radicală în munca politică de partid, organizatorică şi propagandistică printre ţărani, muncitori, intelighenţie şi tineret”[23]. În continuare, a menţionat că „sarcina tuturor organizaţiilor de partid este de a scoate în vileag, pe baza multiplelor exemple, atrocităţile sângeroase ale ocupanţilor”, subliniind că Moscova a trimis un grup de 44 de cadre de conducere în domeniul propagandei şi al presei[24].

La 15 iulie 1944 a fost adoptată o hotărâre a Biroului CC al PC(b)M care solicita ca naraţiunea despre „crimele sângeroase ale ocupanţilor germano-români împotriva poporului sovietic şi despre ajutorul colosal al partidului şi guvernului sovietic în restabilirea economiei naţionale a RSS Moldoveneşti” să ocupe un loc central în activitatea de propagandă şi agitaţie[25]. Ziarele au fost, de asemenea, obligate să publice materiale pe următoarele teme: „Despre atrocităţile ocupanţilor germano-români în Moldova”; „I.V. Stalin – organizator al luptei pentru victoria asupra ocupanţilor germano-fascişti”; „Despre trecutul istoric al poporului moldovenesc”; „Despre ajutorul acordat de CC al PC(b) din toată Uniunea şi guvernul sovietic pentru restabilirea economiei naţionale a RSSM”[26]. Din cauza crizei de hârtie şi numărului insuficient de ziare, s-a ordonat organizarea unor standuri cu ziare în sate sau aducerea presei direct în câmp, unde agitatorii citeau şi tălmăceau pe înţelesul ţăranilor conţinutul materialelor. Pe lângă îndoctrinarea colectivă, autorităţile au luat în considerare şi persuasiunea individuală a populaţiei. În lunile după reocuparea Basarabiei, agenţi speciali au fost trimişi în localităţile rurale pentru a studia comportamentul şi psihologia ţăranilor basarabeni, starea lor de spirit şi a lua pulsul la faţa locului şi a face agitaţie sovietică. Chiar şi în localităţile eterogene din punct de vedere etnic, care aveau simpatii faţă de regimul sovietic, după lansarea campaniei de colectare a produselor agricole, populaţia începe să manifeste nemulţumire şi teamă faţă de politica noilor autorităţi, mai ales faţă de colectivizare. De aceea, sarcina principală a fost înlăturarea acestor temeri, în schimb, naraţiunile despre crimele ocupanților români trebuiau redimensionate.

În același timp, în RSSM au fost adoptate o serie de decizii menite să șteargă din memoria colectivă urmele legăturii cu trecutul său „burghez“. Hotărârea din 7 aprilie 1945 „Cu privire la agitația vizuală în orașe, sate și în stațiile de cale ferată“ dispunea lichidarea tuturor afișelor, sloganurilor, inscripțiilor, denumirilor de străzi în limba română. Comitetele de partid din orașe și județe erau obligate să amenajeze parcurile, străzile, piețele din orașe și centre raionale, locuri publice din sate cu lozinci, afișe, portrete ale conducătorilor sovietici. Agitația vizuală trebuia să conțină sloganuri în limba rusă care să cheme populația atât la îndeplinirea sarcinilor de partid, reconstrucția economică, victoria Armatei Roșii asupra Germaniei naziste, cât și la demascarea și stârpirea „naționaliștilor moldo-români“[27]. Plenara a V-a a CC al PC(b)M din 20-23 mai 1945, care a dez-

[23] *Ibidem*, f. 33.
[24] *Ibidem*.
[25] *Ibidem*. D. 9, p. I, f. 65.
[26] *Ibidem*, f. 66.
[27] *ANA A.F-* 51. Inv. 2. D. 16, f. 26.

bătut chestiunea privind starea și măsurile de îmbunîtățire a muncii politice în RSSM, a reiterat obiectivele și strategiile în acest domeniu, expuse în hotărârea CC al PC(b) din toată Uniunea din 28 februarie 1945. În cuvântarea sa, liderul PC(b) M, N. Salogor a reafirmat necesitatea prioritizării activității ideologice și politice pentru reeducarea populaţiei în spiritul doctrinei marxist-leniniste, bazându-se pe presupunerea că aceasta din urmă avea o „conștiință otrăvită de ideologia burgheză"[28]. T. Konstantinov, președintele Consiliului de Miniștri al RSSM, a subliniat necesitatea adoptării unei noi strategii de către instituțiile ideologice responsabile de îndoctrinarea populației, ținând cont de ocupație și vârstă. Ea a arătat că fără o diferențiere a muncii între țărani, era imposibil să se efectueze orice formă de reeducare ideologică. În plus, era necesar să se „organizeze activul fără de partid la sat din rândurile muncitorilor și țăranilor fruntași, care vor fi rezerva pentru creșterea numărului membrilor de partid[29]. „Programiul de luptă" aprobat prevedea abordarea diferențiată a educației politice a populației, incluzând următoarele categorii: țărani individuali, colhoznici, intelighenție, femei țărance, tineri și elevi. Ca urmare, CC al PC(b)M a ordonat autorităților de partid orășenești și județene să convoace congrese separate ale țăranilor necolectivizați, colhoznicilor, femeilor țărance, tineretului și intelighenției de la sate - învățători, medici, agronomi, lucrători ai instituțiilor economice, de iluminare culturală, comerciale, în cadrul cărora să se discute problemele construcției economice și culturale. În conformitate cu planul stabilit de CC al PC(b)M, propagandiștii au prezentat în fața populației satelor și orașelor referate cu următoarele titluri: *Ce a dat puterea sovietică țăranilor din Moldova? Politica de jaf a ocupanților româno-fasciști, Crimele odioase și distrugerile ocupanților pe teritoriul temporar ocupat al Moldovei, Imperialiștii români și acoliții lor moldo-români burghezo-naționaliști - dușmanii de moarte ai poporului moldovenesc*. Tematica aleasă indică clar ceea ce au vrut să realizeze autoritățile sovietice prin efectuarea acestor acțiuni. Stepan Țaranov, secretarul pentru agitație și propagandă, într- o notă din 22 decembrie 1945, adresată superiorului său de la Moscova, relata despre modul „exemplar" de desfășurare a congreselor din satele RSSM, unde țăranii care au primit pământ în cursul anului 1945 și-au „exprimat iubirea necondiționată față de patria sovietică și personal față de tov. Stalin", în contrast cu ura față de ocupanții germano-români"[30].

Lichidarea proprietății private și comunizarea agiculturii a necesitat transformarea mentalității oamenilor. Se aprecia că biruința modului colectiv de gospodărire la sat nu putea să aibă loc fără educarea unei înalte conștiințe de clasă, fără atingerea unui anumit nivel de cultură marxist-leninistă. Liderii comuniști sovietici înțelegeau că acest lucru nu putea fi făcut de la sine, cu atât mai mult de-a lungul unui cincinal, interval de timp în care, conform planurilor sovietice, procesul de colectivizare din RSSM trebuia să fie finalizat. Din aceste motive, reeducarea ideologică a devenit în 1946-1949 una dintre principalele sarcini ale activității politice la sat. Pe baza documentelor de partid, se poate observa că în această perioadă

[28] *Ibidem*. D.8, f. 23.
[29] *Ibidem*, f. 98.
[30] *ANA A.F- 51*. Inv. 2. D. 317, f. 16.

nu a existat aproape nicio plenară a CC al PC(b)M în care problema în cauză să nu fi fost discutată, confirmând că a devenit aproape o obsesie a conducerii sovietice.

La Plenara a VIII- a a CC al PC(b)M din 7-9 iulie 1946, secretarul pentru propagandă, Stepan Țaranov, afirma că RSSM este una dintre cele mai primitive republici din cadrul URSS din punctul de vedere al culturii politice, al cunoașterii învățăturii marxist-leniniste, iar „reconstrucția economică și culturală" depindea în mare măsură de modul în care „organizația de partid va putea să ridice conștiința politică a maselor". Prin urmare, concluziona șeful agitprop-ului din RSSM, „lupta pentru ridicarea nivelului conștiinței politice a oamenilor muncii, educația în spirit comunst constituie sarcini de bază ale organizației de partid din RSSM în primul cincinnal stalinist"[31].

Plenara a obligat comitetele de partid județene, orășenești și raionale să ridice la un nivel mai înalt propaganda și agitația și să nu uite specificul acestei republici a cărei populație avea „otrăvită conștiința cu propagandă antisovietică, burghezo-naționalistă"[32]. S-a ordonat, de asemenea, ca de acum încolo activitatea de propagandă să fie centrată în mod prioritar „pe educarea poporului moldovenesc în spiritul dragostei și devotamentului nețărmurit față de partidul lui Lenin-Stalin, patria sovietică-URSS, în spiritul patriotismului sovietic și prieteniei de nezdruncinat a popoarelor sovietice"[33]. O hotărâre a Biroului CC al PC(b)M din 17 iulie 1946 dispunea editarea portretelor liderilor comuniști sovietici – Lenin, Stalin, Malenkov, Bulganin, Beria, Kaganovici, Hrușciov, în total 100.000 de exemplare, care urmau să fie distribuite prin sate și orașe. Această decizie a fost legată, subsecvent, și de sărbătorirea unui an de la încheierea „marelui război pentru apărarea patriei" și a doi ani de la „eliberarea RSSM[34].

În plus, instituțiile de propagandă aveau sarcina să le explice „moldovenilor", care erau avantajele sistemului socialist, să-i educe în spirit comunist, eradicând rămășițele ideologiei burgheze" [35]. Cu alte cuvinte, trebuiau puse în aplicare toate mijloacele pentru a deconstrui „omul vechi" cu mentalitatea sa tradițională și de a construi un „om nou", devotat regimului sovietic.

Reeducarea ideologică s-a bazat pe o multitudine de mijloace și mecanisme, între care presa și instituțiile de iluminare culturală (bibliotecile, cluburile, casele de citire, cinematografele staționare și mobile) au fost instrumente prin intermediul cărora regimul totalitar comunist a transmis mesajele sale politice către populație și a impus ideologia comunistă.

Ședința Biroului CC al PC(b)M din 17-18 septembrie 1946 a discutat despre rezultatele concursului colectivelor de artişti amatori, observând că acest domeniu nu era gestionat corespunzător de către organizațiile de partid. S-a menționat că repertoriul acestor colective „era poluat cu opere vulgare și ciudate", iar maniera de interpretare a unora dintre ele era foarte apropiată de cea românească". Ca un aspect negativ a fost și faptul că foarte puține cântece sovietice - de război și lirice -, versuri și creații artistice pe teme contemporane au fost prezentate la

[31] *Ibidem*. Inv. 4. D. 31, f. 3.
[32] *Ibidem. D.* 2, f. 276.
[33] *ANA A.F-51*. Inv. 2. D. 2, f. 276.
[34] *Ibidem*. D.12, f. 56.
[35] *Ibidem.*

concurs. Aceste fapte au fost „dovezi concludente" că instituțiile responsabile cu lucrul ideologic nu acordau atenția cuvenită unui asemenea important mijloc de influență și educație politică a „poporului moldovenesc"[36]. Uniunea Scriitorilor (președinte Em. Bucov) a fost criticată pentru că nu a pus la dispoziția colectivelor de artiști amatori versuri „patriotice", iar Uniunea Compozitorilor (Președinte D. Gherșfeld) – pentru că nu a popularizat cântecele sovietice și rusești și ale altor popoare sovietice frățești. Direcția pentru problemele artelor (V. Ermuratski) a fost avertizat să „curăță folclorul moldovenesc de rămășițele sale românești".[37] În scopul remedierii situației, Biroul a obligat secția propagandă și agitație să convoace o ședință cu scriitorii, compozitorii, artiștii și lucrătorii instituțiilor de iluminare culturală, pentru a discuta probleme legate de conținutul repertoriilor cercurilor de creație artistică și traducerea din limba rusă în „limba moldovenească" a cântecelor, pieselor de teatru, povestirilor, operelor artistice „care educă poporul moldovenesc în spiritul dragostei și devotamentului cauzei lui Lenin și Stalin și puterii sovietice și reflectă lupta sa împotriva ocupanților româno-fasciști"[38]. Astfel, după adoptarea acestei hotărâri, se instituie un control mai drastic în ceea ce privește alegerea repertoriului colectivelor artistice de amatori, pentru a eradica orice urmă de tradiție românească în cântecele și dansurile populare. Nu este surprinzător că în 1949, în repertoriul colectivelor artistice din satele RSSM aproape dacă se mai întâlneau melodii românești, ele fiind substituite cu melodii rușești, ucrainești, care îl proslăveau pe Stalin, armata sovietică, partizani, iar dansurile populare erau înterpretate în maniere „căzăcești". Spre ilustrare, am putea cita cazul clubului din satul Meleșeni, raionul Bravicea, unde exista un cor al cărui repertoriu era compus din cântece rusești cu tematică patriotică și de război, cum ar fi „Șiroka strana moya rodnaya", „Dan prikaz emu na zapad", „Komsomolskoe slovo", iar printre ele „rătăcindu-se" și un cântec popular moldovenesc „Foaie verde de bujor"[39].

Educația „omului nou" a fost cea mai urgentă sarcină a autorităților sovietice, deoarece lichidarea vechilor forme de organizare economică a satelor și, în cele din urmă, colectivizarea a depins de realizarea ei. În 1947, problema lucrului politic în rândurile populației RSSM revine pe agenda politică a autorităților sovietice. La cea de-a XIII- a Plenară a CC al PC(b)M din 27-29 august 1947 a fost discutat raportul secretarului I. Zîkov, „Despre starea și sarcinile muncii ideologice în RSSM", unde s-a subliniat necesitatea „ridicării tuturor mijloacelor de muncă ideologică la un nou nivel superior: presa, propaganda și agitația, știința, literatura și arta"[40]. În acest context, a fost criticată activitatea frontului ideologic, subliniind lacunele în educația politică a populației și formulând sarcini concrete pentru fiecare dintre instituțiile conexe. Ca reprezentant al Moscovei în conducerea PC(b)M, demnitarul expunea nemulțumurea ierarhiei comuniste centrale față de modul în care avea loc modelarea „omului nou", dar și fabricarea istoriei, limbii și culturii sale în RSSM. Pe această cale, el a denunțat starea nesatisfăcătoare a activității

[36] *Ibidem*. Inv. 4. D. 13, f. 94.
[37] *Ibidem*, f. 95.
[38] *ANA A.F-51*. Inv. 4. D. 13, f. 96.
[39] *Ibidem*. Inv. 8. D. 391, f. 74.
[40] *Ibidem*. Inv. 5. D. 13, f. 319.

instituțiilor de cercetare, în special a Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Limbii, Istoriei și Literaturii, care nu a reușit până la acea vreme să elaboreze un manual de Istorie a Moldovei, o gramatică a limbii moldovenești, lucrări care aveau o importanță crucială pentru propaganda privind „poporul moldovenesc". De asemenea, a criticat activitatea Uniunii Scriitorilor, unde existau intrigi și lupte între scriitorii basarabeni și cei de pe malul stâng al Nistrului, ale căror opere nu „răspundeau cerințelor vremii". Se aprecia că scrierile literare erau „apolitice și lipsite de forța de a influența masele", iar „truditorii" de la fabrici și uzine, din colhozuri și sovhozuri nu deveniseră eroii principali ai operelor scriitorilor moldoveni. Ca urmare, noi acțiuni au fost concepute pentru a ridica propaganda politică la un nivel mai înalt prin îndoctrinarea populațiilor mature și a tineretului. „Grave" erau lucrurile din perspectiva educației comuniste a tineretului, mai ales în mediul universitar, unde existau „manifestări burghezo-naționaliste", „apolititism", „admirație față de cultura occidentală". Potrivit liderilor comuniști din RSSM, acest tineret nu putea fi trimis în nicio școală sau altă instituție, pentru că puteau face mai mult rău educației comuniste a copiilor și maturilor.

Secția propagandă și agitație a CC al PC(b)M a fost acuzată de nepăsare pentru că nu asigura un control mai sever al tuturor instituțiilor din subordine, la fel ca și Comitetul pentru problemele instituțiilor de iluminare culturală. Acestea se făceau vinovate de faptul că nu au asigurat cluburile și cercurile de artiști amatori cu piese muzicale sovietice, ceea ce explica faptul că repertoriul lor a fost infuzat cu cântece „pseudopopulare", „cântece și dansuri românești" lipsite de „încărcătura ideologică cuvenită[41].

Alți activiști ai frontului ideologic au susținut cele relevate în raportul lui I. Zîkov, fiind de acord că trebuiau luate măsuri radicale și urgente pentru a remedia situația, reafirmând că principala cauză a tuturor relelor era moștenirea trecutului românesc al populației Basarabiei, a cărei conștiință rămânea „otrăvită de ideologia burghezo-naționalistă".

Aceeași poziție a fost exprimată de V. Ivanov, reprezentant al CC al PC(b) din toată Uniunea pentru RSSM. El a criticat CC al PC(b)M pentru erorile în dirijarea celor mai importante instituţii ale frontului ideologic (Uniunea Scriitorilor, Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Istoriei, Limbii și Literaturii, instituțiile superioare de învățământ) și pentru că nu a organizat munca cu inteligheția.

Acest lucru explica eșecul traducerii în RSSM a literaturii marxist-leniniste, fără de care era imposibilă educația comunistă a cadrelor și propagandiștilor, precum și a întregii populații indigene. În acest sens, el a solicitat accelerarea editării în..limba moldovenească", până la sfârșitul anului 1947, a următoarelor lucrări: „Istoria PC(b) din toată Uniunea. Curs scurt", „Problemele leninismului", „Biografiile lui Lenin și Stalin"[42]. În altă ordine de idei, a făcut apel la încetarea lipsei de determinare în scrierea istoriei Moldovei, înlăturarea adepților profesorului Narțov și aruncarea la coșul de gunoi a manualului său „burghez", crearea unui alt grup de savanți care să elaboreze un „tratat marxist-leninist al istoriei poporului

[41] *ANA A.F-51*. Inv. 5. D. 13, f. 349.
[42] *Ibidem*, f. 453.

moldovenesc". Pentru a evita derapajul, a cerut ca rolul principal în desfășurarea procesului de scriere a Istoriei Moldovei să fie încredințat CC al PC(b)M[43].

În acord cu linia trasată de această plenară, în toamna anului 1947 au fost editate în „limba moldovenească" lucrările: „Istoria PC(b)din toată Uniunea. Curs scurt", „Biografie scurtă a lui I.V. Stalin", „Biografia lui V.I. Lenin". Aceste ediții, considerate drept „adevărate enciclopedii în domeniul „marxism-leninismului", trebuiau să constituie „arme puternice nu numai în munca de educație politică a cadrelor de partid, a intelighenției și tineretului, dar pentru educația comunistă a „poporului moldovenesc" în general. Se aprecia că publicarea în „limba moldovenească" a acestor ediții, ofereau „poporului moldovenesc" posibilitatea să citească operele clasicilor marxsim-leninismului în original, să studieze istoria și teoria partidului bolșevic, viața și activitatea lui Stalin. În acest context, Biroul CC al PC(b)M a adoptat, la 26 noiembrie 1947, o hotărâre privind lucrul propagandistic în legătură cu editarea lucrărilor menționate, care prevedea studierea de către toată popualția matură a acestor opere, în cercuri sau prin intermediul lecțiilor citite de lectori special trimiși în sate[44].

Un moment crucial în programul de reeducare ideologică a populației Basarabiei a fost anul 1948, în cursul căruia au fost adoptate o serie de decizii care solicitau restructurarea radicală a munci ideologice. Hotărârea CC al PC(b) din toată Uniunea din 4 octombrie 1948 „Cu privire la raportul Biroului CC al PC(b) din toată Uniunea pentru RSS Moldovenească" a indicat lacunele în acest domeniu, propunând soluții urgente. Plenara CC al PC(b)M din 2-4 noiembrie 1948 a discutat aceste directive, impunând liderilor locali îndeplinirea lor. Scopul nedeclarat al tuturor acestor măsuri era de a grăbi lichidarea tuturor celor care împiedicau „mersul înainte", în principal a celor mai gospodari oameni ai satelor basarabene, și a încheia colectivizarea.

Secretarul CC al PC(b)M, N. Koval, a enunțat sarcinile care erau puse în fața activului de partid, cum ar fi reorganizarea lucrului politic, accelerarea îndoctrinării tuturor categoriilor de populație, îndeosebi la sat, și a educației intelectualității, tineretului și copiilor în spiritul patriotismului sovietic, dar și intensificarea ofensivei împotriva elementelor „culăcești și naționaliste". La sfârșitul raportului, el a formulat următorul „decalog": „În fața noastră stă sarcina ca **în cel mai scurt timp posibil** să eliminăm înapoierea economică și culturală a republicii. Nu putem să nu amintim semnificaţia istorică profundă din spatele acestei sarcini şi marea responsabilitate a organizaţiei de partid pentru implementarea ei. Această sarcină trebuie rezolvată pe baza unei reorganizări radicale a vechii structuri economice a peisajului rural, a unei reproiectări a psihologiei și conștiinței maselor muncitoare. Am primit, prin hotărârea CC al PC(b) din întreaga Uniune, din 4 octombrie 1948, unul dintre cele mai importante mijloace și arme pentru stimularea întregii activități economice și politice de partid. Suntem obligați să o aducem la cunoștința fiecărui comunist și pe baza ei să mobilizăm straturile largi ale colhoznicilor,

[43] *Ibidem*, f. 457.
[44] *ANA A.F- 51*. Inv. 5. D 24, p. I, f. 136.

intelectualității, pentru a realiza o nouă creștere a activismului politic și de muncă a maselor truditoare”[45].

Hotărârea adoptată la Plenară a obligat Biroul CC al PC(b)M să ridice nivelul lucrului politic de masă la sat, printr-o abordare diferențiată în funcție de categoriile de populație - colhoznici, țărani săraci și mijlocași, femei, tineret și intelighenție – prin utilizarea diverselor forme de persuasiune, cum ar fi lecțiile, discuțiile, agitația vizuală etc. S-a indicat să se atragă atenție în mod special asupra desfășurării lucrului politic în „limba moldovenească” printre țărani, recrutând în acest sens persoane care aveau abilitățile respective. Un loc important în cadrul lucrului politic la sat se va acorda reprezentării femeilor țărance în diverse activități, ca membre a comisiilor sovietelor sătești, a diverselor organizații obștești. În ceea ce privește intelighenția - medici, învățători, agronomi etc. -, aceasta trebuia să urmeze cursurile școlilor de alfabetizare politică, cercurile de studiere a istoriei partidului și a biografiilor lui Lenin și Stalin. În acest scop, o sarcină de importanță crucială era editarea în „limba moldovenească”, în anii 1949 -1950, a două volume din operele alese ale lui Lenin, două volume de opere alese ale lui Stalin și a lucrării sale „Întrebări despre leninism”, precum și diversă literatură marxist-leninistă[46].

Mașina ideologică este pusă în mișcare, la turații maxime, în anul 1949, *annus horribilis* al populației din RSSM, când se produce ruptura în fundamentul societății tradiționale, rezultând distrugerea gospodăriilor țărănești, a solidarității rurale și a legăturilor de familie. Pe de altă parte, se impune o viață economică bazată pe munca colectivă, iar cei care nu doresc să accepte această regulă sunt smulși din locurile lor de origine și deportați „pe veci” în regiuni îndepărtate din Siberia. Congresul II al PC(b)M din 5-8 februarie 1949 a ordonat tuturor instituțiilor ideologice intensificarea muncii de educație politică a populației în contextul accelerării colectivizării forțate a gospodăriilor țărănești. Prim-secretarul, N. Koval, a reamintit că principala sarcină a organizației de partid din RSSM care necesita rezolvare urgentă era „reconstrucția socialistă și consolidarea relațiilor socialiste în oraș și la sat, înfăptuirea schimbărilor radicale în economia, cultura și conștiința poporului moldovenesc”[47].

Pentru câștigarea bătăliei în planul „formării omului nou” era imperios necesar să se consolideze rolul propagandei și agitației, care ar „educa în rândul populației sentimentele patriotismului și mândria națională sovietică, dragostea și devotamentul față de patria sovietică, de partidul lui Lenin -Stalin”[48]. Aceste activități trebuiau să se desfășoare într-o manieră accesibilă și simplă, având în vedere analfabetismul populației, iar persoanele cu această misiune trebuiau bine pregătite. În acest context, s-a subliniat că organele de partid și administrative aveau sarcina să mobilizeze pentru munca respectivă pe cei mai pregătiți oameni din intelighenția locală, recunoscând faptul că, la rândul său, o mare parte a acestei categorii sociale urma să fie reeducată în spiritul ideologiei comuniste. De asemenea, a

[45] *ANA A.F-51*. Inv. 5. D. 22, f. 83.
[46] *Ibidem*, f. 275.
[47] *Ibidem*. Inv. 8. D. 2, f. 81.
[48] *Ibidem*, f. 67.

atras atenția asupra necesității încadrării femeilor țărance în munca ideologică, evidenţiind eficienţa lor în propagandă şi agitaţie pentru organizarea colhozurilor şi educarea populaţiei în spirit comunist.

Instituțiile frontului ideologic, precum cele de cercetări științifice, uniunile de creație, erau chemate să-și restructureze fundamental activitatea, conform directivelor partidului, pentru a furniza lucrări științifice și opere de artă cu un profund conținut ideologic. În cuvântarea sa F. Brovko, președintele Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, a deplâns faptul că până atunci savanții, oamenii de litere nu au reușit să creeze „opere monumentale" care să reflecte „lupta poporului moldovenesc în familia frățească împreună cu poporul rus și măreața Unuiune Sovietică, sub conducerea partidului lui Lenin-Stalin pentru construirea comunismului"[49]. Prin urmare, cele mai presante sarcini pentru istorici sunt de a finaliza scrierea Istoriei Moldovei, pentru a obține o versiune marxistă a „apariției și evoluției poporului moldovenesc", în timp ce pentru lingviști scopul lor este pregătirea unui manual de gramatică și a unui dicționar ortografic pentru stabilirea standardelor de scriere în „limba moldovenească". Sarcina autorilor este de a îmbrățișa realismul socialist ca singura metodă de creație, prin urmare, lucrările lor trebuie să aibă ca teme principale rolul bolșevicilor și al poporului rus în „eliberarea Moldovei sovietice", ascuțirea luptei de clasă și colectivizarea, munca plină de abnegație a „oamenilor muncii" pentru reconstrucția RSSM, „prietenia" între popoarele sovietice etc.

În anii următori, instituțiile ideologice vor lucra în direcția acestor obiective, iar activitatea politică se va concentra pe o campanie și mai puternică de îndoctrinare a populației. Scopul nedeclarat al acestor măsuri este de a-i lipsi pe românii din RSSM de limba literară și conștiința istorică și a-i convinge că adevărata lor limbă, istorie și cultură sunt rodul regimului sovietic.

[49] *ANA A.F-51*. Inv. 8. D. 2, f. 216.